

Sygn. akt I ACa 1062/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Lucyna Morys-Magiera (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. P., W. P., M. P. (1), D. P. i Z. P.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów A. P. i W. P. oraz pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 21 lipca 2016 r., sygn. akt I C 336/15

- 1) oddala apelacje obu stron;
- 2) znosi wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego.

SSO del. Lucyna Morys-Magiera	SSA Roman Sugier	SSA Anna Bohdziewicz
-------------------------------	------------------	----------------------

Sygn. akt I A Ca 1062/16

UZASADNIENIE

Powódka A. P. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej Towarzystwa (...) "W." S.A. w W. kwoty 85.000zł, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wskutek śmierci córki O. P. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r. oraz o zwrot kosztów procesu, kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 7200zł wraz z opłatą

skarbową w kwocie 34zł. Na poparcie swojego roszczenia powódka podała, iż jest chora na cukrzycę, córka zawsze się nią opiekowała, a po śmierci córki całe życie powódki się zawaliło, problemy zdrowotne się nasiliły. Powódka zaczęła cierpieć na lęki, bezsenność, zażywać leki uspokajające, spadła jej waga. Nie potrafi pogodzić się ze śmiercią córki, czuje pustkę.

Powód W. P. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej Towarzystwa (...) "W." S.A. w W. kwoty 85.000zł,

tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w skutek śmierci córki O. P. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r., wnosił o zwrot kosztów procesu, kosztów zastępstwa w wysokości 7200zł wraz z opłatą skarbową w kwocie 17zł. Powód twierdził, że jego życie skupione było na rozwoju córki, wieść o jej śmierci była tak tragiczna, iż z powodu stresu związanego z tym tragicznym wydarzeniem, prawie całkowicie wyparł ten okres z pamięci. Powód nie pogodził się ze śmiercią córki, od czasu wypadku odczuwa wielki żal, smutek oraz pustkę.

Powód M. P. (1) wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej Towarzystwa (...) "W." S.A. w W. kwoty 50.000zł,

tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w skutek śmierci siostry O. P. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r. Domagał się także zwrotu kosztów procesu, kosztów zastępstwa w wysokości 4800zł wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17zł. Powód podawał, iż jako starszy brat opiekował się zmarłą i był z nią zżyty, obecnie nie potrafi pogodzić się z jej śmiercią.

Powód D. P. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej Towarzystwa (...) "W." S.A. w W. kwoty 50.000zł,

tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w skutek śmierci siostry O. P. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r., kosztami procesu, kosztami zastępstwa w wysokości 4800zł wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa

w kwocie 17zł. Podawał, iż z siostrą był bardzo zżyty, ponieważ ona zawsze się nim opiekowała i z nim bawiła. Powód nie może pogodzić się ze śmiercią siostry, zdarzenie to odcisnęło w jego psychice trwałe ślady. Powód podnosił, że nadal odczuwa pustkę, bardzo przeżył śmierć siostry odczuwając silny wstrząs psychiczny.

Powódka Z. P. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej Towarzystwa (...) "W." S.A. W (...) kwoty 50.000zł,

tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wskutek śmierci wnuczki O. P. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r., kosztami procesu, kosztami zastępstwa w wysokości 4800zł wraz z opłatą skarbową w kwocie 17zł.

Powódka uzasadniała, że jako babcia często opiekowała się wnuczką, widywała się z nią, chodziła na spacer. Wiadomość o śmierci wnuczki ją kompletnie załamała. Powódka wciąż myśli o wnuczce, jak tylko jest w K. odwiedza grób wnuczki. Czuje się opuszczona i samotna, brakuje jej wnuczki. Roszczenie uboczne naliczono stosownie do regulacji art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych począwszy od dnia następującego po wydaniu przez pozwaną decyzji odnośnie zadośćuczynienia żadanego przez powodów.

W odpowiedzi pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz opłaty od pełnomocnictwa w kwocie 17zł. Pozwana stwierdziła, że w wyniku postępowania likwidacyjnego przyznano: A. P. 25.000zł, W. P. 25.000zł, D. P. 12.000 zł. W ocenie pozwanej wypłacone na rzecz powodów kwoty rekompensują doznaną krzywdę, bowiem funkcją zadośćuczynienia nie jest wyrównanie strat poniesionych przez członków najbliższej rodziny zmarłego, lecz ma jedynie pomóc dostosować się do nowej rzeczywistości. Pozwana kwestionowała wysokość dochodzonego przez powodów A. P. i W. P. zadośćuczynienia za śmierć córki, w jej ocenie wypłacone powodom dotychczas kwoty nie są symboliczne i stanowią ekonomicznie odczuwalną wartość, zaś powodowie nie wykazali, by śmierć córki odniosła skutki w życiu osobistym uzasadniające przyznanie na ich rzecz żadanego świadczenia. Pozwana

wskazywała, że O. P. łączyły dużo słabsze relacje z ojcem niż z matką, ponieważ przebywał on za granicą i przyjeżdżał tylko na święta, zaś A. P. nie wykazała, by jej stan fizyczny i psychiczny uległ pogorszeniu w związku ze śmiercią córki.

W ocenie pozwanej roszczenie M. P. (1) nie jest zasadne, gdyż nie

mieszkał z siostrą, miał swoją rodzinę, a ich relacje się rozluźniły. Śmierć siostry nie spowodowała w życiu powoda zmiany, krzywdy i żalu, które uzasadniłyby zasądzenie na jego rzecz zadośćuczynienia.

Pozwana podawała, że kwota wypłacona D. P. rekompensuje doznaną przez niego krzywdę, nie jest symboliczna i stanowi ekonomicznie odczuwalną wartość. Podnosiła, iż powód nie wykazał doznania urazu psychicznego, który wiązałby się z zaburzeniami adaptacyjnymi wyłączającymi go z normalnego funkcjonowania.

Roszczenie Z. P. również pozwana uznała za niezasadne, gdyż powódka nie może się czuć opuszczona i samotna, ponieważ ma syna i wnuki, a poza tym nie mieszkała ze zmarłą.

Odnosnie odsetek podnosiła, iż ustalenia wysokości zadośćuczynienia według stanu istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy uzasadnia ich przyznanie

dopiero od chwili wyrokowania.

Zaskarżonym wyrokiem z 21 lipca 2016r. Sąd Okręgowy w Częstochowie w punkcie 1 zasądził od pozwanej na rzecz powódki A. P. kwotę 39.599,25 zł (trzydzieści dziewięć tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt dziewięć złotych dwadzieścia pięć groszy) wraz z opisanymi w wyroku ustawowymi odsetkami za opóźnienie: od kwoty 35.000,00 zł. (trzydzieści pięć tysięcy złotych) od dnia 17 kwietnia 2015r., od kwoty 4.599,25 zł. (cztery tysiące pięćset dziewięćdziesiąt dziewięć złotych dwadzieścia pięć groszy) od dnia 14 grudnia 2015r.; w punkcie 2 zasądził od pozwanej na rzecz powoda W. P. kwotę 35.000,00 zł. (trzydzieści pięć tysięcy złotych) wraz z opisanymi w wyroku ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 kwietnia 2015r.; w punkcie 3 zasądził od pozwanej na rzecz powoda M. P. (1) kwotę 20.000,00 zł. (dwadzieścia tysięcy złotych) wraz z opisanymi w wyroku ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 kwietnia 2015r.; w punkcie 4 zasądził od pozwanej na rzecz powoda D. P. kwotę 8.000,00 zł. (osiem tysięcy złotych) wraz z opisanymi w wyroku ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r.; w punkcie 5 zasądził od pozwanej na rzecz powódki Z. P. kwotę 10.000,00 zł. (dziesięć tysięcy złotych) wraz z opisanymi w wyroku ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r.; w punkcie 6 oddalił powództwo w pozostałej części; w punkcie 7

zasądził od pozwanej na rzecz powódki Z. P. kwotę 500,90 zł (pięćset złotych dziewięćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu; w punkcie 8 nie obciążył powodów: A. P., W. P., M. P. (1) i D. P. kosztami procesu w części oddalającej powództwo; w punkcie 9 nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 6.078,72 zł (sześć tysięcy siedemdziesiąt osiem złotych siedemdziesiąt dwa grosze) tytułem zwrotu kosztów sądowych, od których uiszczenia powodowie zostali zwolnieni; w punkcie 10 odstąpił od ściągnięcia z zasądzonych na rzecz powodów roszczenia kosztów sądowych w części, co do której powództwo zostało oddalone.

Sąd Okręgowy ustalił, iż dnia 18 stycznia 2015r. W miejscowości M. doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego śmierć poniosła O. P.. Wówczas B. P. wraz z swoją siostrą O. P. wracał do domu z zabawy na dyskotecę w T. samochodem marki S. (...) o nr rej (...). Siostra zajmowała tylne siedzenie samochodu za kierowcą. W M. na skrzyżowaniu dróg około godziny 4.15 B. P. zasnął, tracąc świadomość, nie opanował pojazdu, którym jechał zbyt szybko, wpadł w poślizg i uderzył w przydrożne drzewo. O. P. nie udawało się wydostać z pojazdu; zostały wezwane ekipy ratunkowe. Zespół Pogotowia (...) stwierdził, że O. P. zmarła na miejscu wypadku. B. P. w rezultacie wypadku doznał jedynie obrażeń w postaci stłuczeń, otarć. O. P. doznała natomiast urazu wielonarządowego, w tym klatki piersiowej z pęknięciem aorty oraz serca, na skutek

czego doszło do krwotoku wewnętrznego. Uczestnicy zdarzenia byli trzeźwi.

Jak ustalono, wyrokiem Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 9 czerwca 2009r. o sygn. XI 281/15 sprawca zdarzenia B. P. został uznany za winnego zarzucanego mu czynu z mocy art. 177 § 2 kk skazany na karę 1 roku i 3

miesiący pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 3 lat, orzeczono karę grzywny w wymiarze 80 stawek dziennych przy przyjęciu, iż jedna stawka dzienna wynosi 10 zł oraz zakaz prowadzenia pojazdów na okres 1 roku, zobowiązując oskarżonego do zwrotu uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że posiadacz pojazdu S. (...) o nr rej. (...) posiadał w dacie zdarzenia umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdu zawartą z pozwaną. Prowadziła ona postępowanie likwidacyjne pod nr szkody (...), w toku którego wypłacono A. P. kwotę 26.130,11 zł, na rzecz powoda W. P. kwotę 25.200zł, na rzecz powoda D. P. kwotę 12.000zł, odmawiając wypłaty dochodzonych roszczeń na rzecz powoda M. P. (1) oraz powódki Z. P..

W oparciu o dowód z opinii biegłego psychologa Sąd Okręgowy ustalił, iż powódka Z. P. nie potrafi poradzić sobie z emocją krzywdy i niesprawiedliwości dotyczącej jej rodzinę po śmierci wnuczki, bywa płaczliwa, ma poczucie bezradności, co może być wywołane silnym stresem po stracie O. P.

także wiekiem, cechami osobowości. Biegła stwierdziła, że od śmierci O. P. nie jest ona do końca zdolna zapanować nad swymi przeżyciami, ale w normie optymalnej jej umiejętność krytycznego podejścia i zdolność do przepracowania negatywnych reakcji emocjonalnych jest zachowana. Powódka jest w stanie powrócić do normalnego funkcjonowania społecznego i osobistego. Śmierć wnuczki O. P. i krzywda z niej wynikająca nie zmieniły w stopniu destrukcyjnym życia Z. P., zaś negatywne skutki obniżenia jakości życia są po przebyтым okresie żałoby na etapie optymalnym dla wieku i powracają do stanu zadowalającego. Stwierdzono nadto, że powódka nie była członkiem bezpośredniego ogniska domowego życia O. P., choć utrzymywała z nią częsty kontakt.

Oдноśnie powódki A. P. ustalono za biegłą, że wykazuje objawy depresji manifestujące się słabą koncentracją uwagi, silnie obniżonym nastrojem, labilnością, roztrząsaniem negatywnych myśli, płaczliwością oraz lękami dotyczącymi jej dalszego życia. Matkę łączyły z córką bardzo silne i głębokie więzy emocjonalne.

Ustalono, że poczucie bezradności u tej powódki przekracza normę, śmierć córki znacznie ogranicza możliwość funkcjonowania osobistego i społecznego powódki, występują u niej stany lękowe, powódka nie do końca jest zdolna zapanować nad swymi przeżyciami, krytycznie podejść i przepracować negatywnych reakcji emocjonalnych. Sąd pierwszej instancji ustalił w oparciu o wnioski opinii, iż krzywda wynikająca ze śmierci córki na zawsze zmieni jej życie, spowoduje negatywne konsekwencje w jakości jej życia w sferach emocjonalnych, zdrowotnych oraz psychicznych ze względu na objawy depresji.

Jeżeli chodzi o powoda W. P. ustalono, że występuje u niego nadal poczucie bezradności, zaburzenie poczucia bezpieczeństwa, poczucie osamotnienia i niesprawiedliwości wynikające ze śmiertelnego wypadku, chwiejność emocji i nastrojów, występują u niego stany lękowe, głównym elementem jest poczucie krzywdy i niesprawiedliwości oraz drażliwość. Ma zaburzone poczucie bezpieczeństwa i kontroli nad własnym życiem. Stwierdzono, że W. P. był silnie związany z córką, w wyniku śmierci O. P. i stresu jaki w związku z tym przeżył W. P. nie jest on do końca zdolny zapanować na swymi przeżyciami, krytycznie podejść i przepracować negatywnych reakcji emocjonalnych, jego możliwość refleksji jest tu ograniczona. Sąd ustalił, że śmierć O. P. i krzywda z niej wynikająca zmieniły życie powoda i będą rzutować na jakość jego życia w sferach emocjonalnych, zdrowotnych, psychicznych.

Oдноśnie powoda M. P. (1) ustalono za biegłą, że emocjonalne więzi

między rodzeństwem były silne i żywe. Śmierć siostry zmieniła jego życie, pomimo mnogości obowiązków rodzinnych i zawodowych musi częściej przyjeżdżać do domu aby pomagać chorej matce, wspierać młodszego brata pod nieobecność pracującego za granicą ojca. Stwierdzono, iż powód mimo młodego wieku i elastyczności z dużą siłą przeżył śmierć O. P., wykazuje obecnie lęk o zdrowie matki A. P.. Potrafi zapanować nad swymi przeżyciami oraz wspomnieniami śmierci siostry, jednak cechuje go nieufność i tendencja do lękowej interpretacji zdarzeń w wyniku zaburzonego poczucia bezpieczeństwa, bezradności. Uznano, że w życiu M. P. (1) w związku ze śmiercią siostry zaszły istotne zmiany, strata ta nie jest jednak przewodnią myślą jego obecnego życia i nie zakłóca go bezpośrednio

obecnie oraz nie powinna w przyszłości. Poprzez obowiązek opieki nad chorą matką i młodszym bratem śmierć siostry pośrednio zmieniła jednak jakość życia powoda.

W stosunku do powoda D. P. poczyniono zgodnie z tezami opinii biegłej ustalenia, iż był on uczuciowo związany z siostrą O. P.. Silnie przeżywa chorobę matki postrzeganą przez niego jako ciągły smutek. Stwierdzono, że śmierć siostry zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio poprzez zachowanie matki negatywnie wpłynęła na stan emocjonalny chłopca, który prezentuje postawę obronną i w sytuacjach stresowych wycofuje się, wskazuje cechy nadwrażliwości, jest też reaktywny. Posiada wielką potrzebę poczucia bezpieczeństwa, akceptacji i przynależności, zaś śmierć siostry wpłynęła na jego życie i zmieniła je, zaburzając poczucie bezpieczeństwa poprzez wpływ na zdrowie matki i atmosferę w domu. Zakłóciło to świadomość przewidywalności oraz stałości świata nastolatka i zdarzeń, które są potrzebne do prawidłowego rozwoju osobowości a także odgrywają ważną rolę w dalszym funkcjonowaniu społecznym, szkolnym i psychicznym, chociaż śmierć siostry nie jest na tym etapie przewodnią myślą w życiu chłopca. Uznano, że najbardziej na jego życie wpływa obecnie depresja matki i choroba ojca.

W tym stanie rzeczy uznał Sąd Okręgowy, iż powództwo zasługuje w części na uwzględnienie. Wskazał, że odpowiedzialność pozwanej za skutki zdarzenia z dnia 17 stycznia 2015r., w wyniku którego śmierć poniosła O. P., była co do

zasady pomiędzy stronami bezsporna, zaś spór dotyczył wysokości zadośćuczynienia z art. 446 § 4 k.c. należnego powodom oraz zasadności jego przyznania.

Podniósł Sąd, że powyższa norma umożliwia przyznanie najbliższym członkom rodziny zmarłego, który poniósł śmierć wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Podkreślał, że świadczenie to ma na celu kompensację doznanej krzywdy, a więc złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby bliskiej. Jest ono odzwierciedleniem w formie pieniężnej rozmiaru krzywdy, a więc ma na celu złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby bliskiej, niezależnie

od statusu materialnego pokrzywdzonego. Zdaniem Sądu pierwszej instancji wysokość zadośćuczynienia może odnosić się do stopy życiowej społeczeństwa i pośrednio rzutować na jego umiarkowany wymiar, w sposób jedynie uzupełniający. Zasadniczą rolę zadośćuczynienia upatrywał w funkcji kompensacyjnej. Uznał, że na rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj oraz intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji), roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony

będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolność jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego, powołując się przy tym na szerokie orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Sąd Okręgowy podkreślał, że rodzina odgrywa doniosłą rolę, zapewniając jej członkom m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące nie tylko materialną, ale i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc. Jego ocena rozmiaru krzywdy w związku ze śmiercią osoby najbliższej i ekwiwalentu pieniężnego należnego z tego tytułu zależy od więzi łączących najbliższych członków rodziny.

Analizując ustalony w sprawie stan faktyczny stwierdził, iż więź pomiędzy powodami, a pozwaną była znacząca i silna, dla każdego z członków rodziny choć z różnym natężeniem, wywołała destrukcyjne skutki. Na nieodwracalne zerwanie więzi z córką najciężej, co normalnie zareagowali rodzice, lżej proces żałoby przeszło rodzeństwo i babcia. Uznał, że traumatyczne wydarzenie na stałe zostało wbudowane w codzienność życia rodziny powodów, bowiem śmierć najbliższego członka rodziny (córkę), w prawidłowo funkcjonującej rodzinie jest wielką krzywdą. Zaburza ona dotychczasowe funkcjonowanie ogniska domowego, przede wszystkim w aspekcie cierpienia natury psychicznej.

Zważył Sąd pierwszej instancji, iż śmierć córki była dla powódki A. P. ogromnym wstrząsem psychicznym i wywołała cierpienie psychiczne, które w postaci depresji trwa do dzisiaj. Nie jest w stanie do końca w stanie zapanować nad swymi przeżyciami, ani nad wspomnieniami traumy, krytycznie podejść i przepracować negatywnych reakcji emocjonalnych, jej możliwość refleksji nad wydarzeniami jest ograniczona, dużo trudniej jest jej nabrać do takich zdarzeń jakiegokolwiek dystansu.

U powoda W. P. również Sąd zauważał ogrom nieszczęścia, które przechodzi, zwłaszcza, że nadal nie do końca jest w stanie zapanować na swoimi przeżyciami, choć jest ono mniej widoczne niż u żony powoda.

Uznał, że bracia i babcia lżej niż rodzice odczuli odejście członka rodziny, co wynikało z indywidualnych czynników, niemniej jednak nie deprecjonował poniesionej przez nich krzywdy, wskazując, że gwałtowna śmierć O. P. wywołała u całej rodziny ból i cierpienie. Podkreślał Sąd, iż śmierć członka diametralnie zmieniła sytuację rodzinną, zburzyła poczucie bezpieczeństwa, bezpowrotnie przekreśliła plany poszczególnych członków rodziny wpływając mniej lub bardziej na ich przyszłość, burząc i obierając szanse realizacji dotychczasowych zamierzeń.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy uznał za zasadne zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki A. P. kwoty 39.599,25 wraz ze wskazanymi ustawowymi odsetkami, przy czym zadośćuczynienia stanowiła suma 35.000zł, pozostała kwota to zwrot kosztów pochówku i leków. Jako należne zadośćuczynienie zasądzono od pozwanej: na rzecz powoda W. P. kwotę 35.000zł, na rzecz powoda M. P. (1) kwotę 20.000zł, na rzecz powoda D. P. kwotę 8.000zł oraz na rzecz powódki Z. P. kwotę 10.000zł, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 kwietnia 2015r.

Odnośnie roszczenia ubocznego Sąd Okręgowy wskazał, że ocena rozmiaru szkody, a w konsekwencji wysokości żądanego zadośćuczynienia podlega weryfikacji sądowej, jednak byłoby niedopuszczalne przyjęcie, że poszkodowany ma być pozbawiony świadczenia z tytułu odsetek do chwili ustalenia wysokości szkody w

konkretnym przypadku. Podnosił, że orzeczenie sądu przyznające zadośćuczynienie

ma charakter rozstrzygnięcia deklaratoryjnego, a nie konstytuowanego, skoro sąd na podstawie zaoferowanych w sprawie dowodów rozstrzyga, czy doznane cierpienia i krzywda oraz potencjalna możliwość ich wystąpienia w przyszłości miały swoje uzasadnienie w momencie zgłoszenia roszczenia. Orzeczenie to nie jest źródłem zobowiązania sprawcy szkody względem poszkodowanego do zapłaty zadośćuczynienia. Powołał się przy tym na zasadę, zgodnie z którą zadośćuczynienie za krzywdę staje się wymagalne po wezwaniu zobowiązanego przez poszkodowanego do spełnienia świadczenia i od tej chwili biegnie termin do odsetek za opóźnienie (art. 481§ 1 k.c.).

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., rozdzielając je stosunkowo przy uwzględnieniu, że powodowie wygrali proces: A. P. w 47%, W. P. w 41% , M. P. (2) w 40% D. P. w 16% , Z. P. w 67%.

Apelację od tego wyroku wnieśli powodowie A. P. i W. P., w części oddalającej powództwo, zatem co do punktu 6 wyroku. Zarzucali naruszenie przepisu prawa materialnego w postaci art. 446 § 4 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że kwota odpowiedniego zadośćuczynienia powodom za śmierć córki O. P. będzie zapewniona przez dopłatę w wysokości 35000zł, podczas gdy prawidłowa wykładnia tejże normy prowadzi do wniosku, że warunki odpowiedzialności zapewni dopiero dopłata w wysokości po 85000zł na rzecz każdego z nich. Ich zdaniem zasądzona kwota zadośćuczynienia w wysokości po 35000zł jest sumą rażąco zaniżoną, niewspółmierną do doznanej przez powodów krzywdy. Domagali się więc apelujący zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienia powództwa w całości i zasądzenie na rzecz każdego z powodów dalszej kwoty po 50000zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2015r., zwrotu kosztów procesu na rzecz każdego z powodów za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Podnosili skarżący, iż nienależycie rozważono przy wyrokowaniu rozmiar krzywdy i cierpienia doznany przez powodów w wyniku zgonu córki, wpływ zdarzenia na dotychczasowe życie i sposób funkcjonowania rodziny powodów, jak i okoliczność nagłego zerwania więzi każdego z powodów z córką, przy uwzględnieniu, iż posiadają oni wprawdzie dwoje innych dzieci, lecz są to synowie. Podkreślali, że zawarte w opinii biegłej z zakresu psychologii stwierdzenie, iż

więzi łączące rodziców ze zmarłą były silne i znaczące, zaś powodowie na niepowracalne zerwanie więzi zareagowali najciężej, winno być także odpowiednio ocenione, podobnie jak rozmiar doznanego bólu i cierpienia, traumatycznych przeżyć, utrata dotychczasowego spokojnego życia w pełnej rodzinie, roli zmarłej wśród krewnych oraz określonych więzi i bliskości między jej członkami. Zdaniem apelujących okoliczności te winny przemawiać za przyznaniem im wyższego niż zasądzone zadośćuczynienia, zwłaszcza, że u powódki pojawiły się objawy chorobowe związane z traumą i stresem po utracie córki, w postaci skoków temperatury, lęków, utraty masy ciała. Powoływali się przy tym na orzeczenia wydawane przez inne sądy w sprawach po zadośćuczynienie, w których zasądzano wyższe niż w niniejszej sprawie sumy. Przyznane im świadczenie apelujący uznali za niewspółmiernie nieodpowiednie, rażąco niskie oraz podnieśli, iż spowodowało ono raczej pogłębienie poczucia krzywdy, niż zapewniło im satysfakcję.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji powodów i zasądzenie od nich zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego na jego rzecz.

Apelację od powyższego wyroku wniosła także pozwana, odnośnie punktu 2 wyroku w zakresie ponad kwotę 10000zł, w całości co do punktów 3, 4 i 5 orzeczenia oraz w zakresie dotyczącym daty początkowej naliczania odsetek od wszystkich zasądzonych w wyroku kwot, a także odnośnie rozstrzygnięć co do kosztów postępowania zawartych w punktach 7 i 9 wyroku.

Zarzucała naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 446 § 4 k.c. poprzez zasądzenie rażąco wysokiej kwoty zadośćuczynienia za krzywdę na rzecz wszystkich powodów, mimo, że jest ona sprzeczna z przyjętymi w orzecznictwie sądowym kryteriami ustalania wysokości zadośćuczynienia, a stan faktyczny niniejszej sprawy nie uzasadniał przyznania kwoty w zasądzonej wysokości, naruszenie art. 6 kc poprzez uznanie, iż powodowie wykazali rozmiar doznanych krzywd uzasadniających zasądzenie na ich rzecz kwot dochodzonych pozwem, art. 481 k.c. i art. 817 k.c. poprzez ich niewłaściwą wykładnię i przyjęcie, że pozwany pozostawał w opóźnieniu wobec powodów, podczas gdy wysokość zadośćuczynienia ustalono wedle stanu na dzień zamknięcia rozprawy; stąd jej zdaniem zwłoka winna być liczona od daty ustalenia wysokości świadczenia, czyli od dnia wyrokowania. Apelująca podnosiła nadto, iż doszło przy wyrokowaniu do naruszenia przepisów prawa procesowego w postaci art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na oparciu orzeczenia Sądu na subiektywnych odczuciach powodów. Motywowała, iż powodowie nie sprostali wykazaniu rozmiaru swojego cierpienia uzasadniającego zasądzone na ich rzecz zadośćuczynienie, bowiem samo poczucie smutku i strat z powodu śmierci osoby bliskiej takiego zadośćuczynienia nie uzasadnia. Odnośnie W. P. podkreślała, że nie korzystał on z pomocy psychologa, a jego cechy charakterologiczne miały wpływ na przeżywanie żałoby, co nie może obciążać pozwanego. Co do powódki Z. P. skarżąca podnosiła, iż nie mieszkała ona wspólnie ze zmarłą, przeżyła żałobę optymalnie do swojego wieku i według opinii biegłej śmierć wnuczki niczego w jej życiu nie zmieniło. Odnośnie M. P. (1) oraz D. P., w apelacji nazywanego D. zapewne przez pomyłkę, wskazywała, że śmierć siostry nie stała się myślą przewodnią ich dalszego życia i nie wpłynęła na dalszy sposób funkcjonowania w społeczeństwie, nie odnosi wpływu na ich życie osobiste i w przyszłości na zawodowe.

Wnosiła zatem skarżąca o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa D. P., M. P. (1) i Z. P. w całości, powództwa W. P. – ponad kwotę 10.000zł, to jest w zakresie kwoty 25.000zł oraz o jego zmianę poprzez ustalenie daty początkowej naliczania odsetek od dnia 22 lipca 2016r. Wnosiła także o zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania stosownie do dokonanych zmian oraz o zwrot kosztów postępowania apelacyjnego od powodów na jego rzecz, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji pozwanej i zwrot kosztów postępowania odwoławczego na rzecz każdego z nich.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż ustalenia faktyczne w zakresie istotnym dla rozpoznania niniejszej sprawy zostały dokonane przez Sąd Okręgowy prawidłowo, w oparciu o materiał dowodowy dostarczony przez obie strony reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników. Każde z ustaleń znajduje pełne poparcie w konkretnym

środku dowodowym, przywołanym w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia przez Sąd pierwszej instancji. Ustalenia poczynione w oparciu o nie, odpowiadają nadto w pełni informacjom niesionym przez poszczególne dowody; z tych to przyczyn Sąd Apelacyjny przyjął za własne powyższe ustalenia faktyczne, bez konieczności ich ponownego przytaczania.

Nie doszło zdaniem Sądu Odwoławczego do naruszenia przepisów prawa procesowego w postaci art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na oparciu orzeczenia Sądu na subiektywnych odczuciach powodów. Dowody przeprowadzone w tym postępowaniu zostały należycie i prawidłowo przez Sąd pierwszej instancji ocenione; z uwagi na specyfikę dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia wskazać wypada, iż znaczącym środkiem dowodowym jest tu przesłuchanie stron. To one bowiem wyłącznie mogą komunikować rozmiar bólu i cierpienia doznanego w wyniku śmierci O. P., w drodze ich przesłuchania głównie można ustalić, w jaki sposób przeżyły jej utratę, y jakimi konsekwencjami dla ich stanu emocjonalnego i psychicznego, czy nawet zdrowia fizycznego, wiązały się te traumatyczne przeżycia. Z natury rzeczy te elementy mają charakter subiektywny i są przedstawiane przez pryzmat osobistej sytuacji życiowej oraz cech indywidualnych każdego z powodów; zdaniem Sądu Apelacyjnego nie sposób okoliczności wpływających na fakt przysługiwania oraz wysokość zadośćuczynienia za ból i cierpienie rozpatrywać w oderwaniu od aspektów osobistych każdego z uprawnionych, mają one bowiem wpływ na ocenę zasadności i rozmiaru należnego im świadczenia.

Znaczne zróżnicowanie w tej mierze słusznie odzwierciedlało się zatem w treści zaskarżonego wyroku, o czym poniżej.

Tym samym wypadało także za nieskuteczny uznać zarzut dotyczący naruszenia reguł dowodzenia w postaci art. 6 k.c. Rozmiar krzywdy po stronie każdego z powodów został prawidłowo ustalony w oparciu o adekwatne środki dowodowe zaoferowane przez stronę powodową, a zatem dowód z przesłuchania stron przeprowadzony 16 lutego 2016r. i posiłkowo dowód z opinii biegłej psycholog. Uznał Sąd Apelacyjny, iż stanowiły one wystarczającą i właściwą podstawę dla dokonania miarodajnych oraz wiarygodnych ustaleń w zakresie rozmiaru poczucia krzywdy, bólu i cierpienia doznanych przez powodów w związku ze stratą O. P.. Z uwagi na subiektywny i osobisty charakter rozpatrywanych przeżyć stanowiących zasadniczą podstawę dla oceny zasadności roszczenia o zadośćuczynienie oraz ewentualnie jego wysokości, nie sposób przyjąć, iżby przedstawione środki dowodowe nie mogły stanowić wystarczającej podstawy dla ustaleń w tej kwestii.

Powyższe zarzuty podnoszone przez pozwaną w apelacji nie mogły zatem odnieść skutku.

Podzielić wypadało również, zdaniem Sądu Apelacyjnego, rozważania prawne Sądu pierwszej instancji, przedstawione w pisemnych motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia.

W szczególności, wbrew stanowisku skarżących powodów, nie sposób uznać, iż Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni przepisu art. 446 § 4 k.c. przyjmując, że odpowiednie zadośćuczynienie dla powodów za krzywdę doznaną w wyniku śmierci córki O. P. zapewni dopłata w wysokości zasądzonej kwot po 35000zł.

Sąd Apelacyjny zważył, iż wydając kwestionowane orzeczenie Sąd Okręgowy należycie rozważył wszelkie okoliczności faktyczne mające wpływ na wysokość zadośćuczynienia należnego powodom. Ustalił i przywołał oraz poddał pod ocenę zarówno rozmiar krzywdy i cierpienia doznany przez powodów w wyniku zgonu córki, wpływ zdarzenia na dotychczasowe życie i sposób funkcjonowania rodziny powodów, jak i okoliczność nagłego zerwania więzi każdego z powodów z tymże dzieckiem, przy uwzględnieniu, iż posiadają oni także dwóch synów. Przyjął zawarte w opinii biegłej z zakresu psychologii stwierdzenie, iż więzi łączące rodziców ze zmarłą były silne i znaczące, zaś powodowie na niepowracalne zerwanie więzi zareagowali najciężej. Rozważył nadto wnikliwie rozmiar doznanego przez skarżących bólu i cierpienia, traumatycznych przeżyć, utratę dotychczasowego spokojnego życia w pełnej rodzinie oraz określonych więzi i bliskości między jej członkami. Zwrócił uwagę na indywidualną sytuację życiową każdego z powodów oraz odrębne przeżycia związane z ich cechami osobowościowymi, własną specyfiką wpływającą na sposób przechodzenia żałoby po córce i reperkusje dla ich dalszego życia związane ze stratą tego dziecka.

Te wszystkie stwierdzenia faktyczne, zdaniem Sądu Odwoławczego, należy uzasadniać przyznaniem powodom zadośćuczynienia w zasądzonej kwotom wyroku wysokości. Nie jest ona bynajmniej rażąco niewspółmierna do bólu i cierpienia doznanych przez skarżących powodów w związku ze śmiercią córki. Z uwagi na niewymierność straty poniesionej przez skarżących nie sposób wskazać konkretnych i uniwersalnych kryteriów, które winny wyznaczać sztywno wysokość należnego zadośćuczynienia. Chociaż zatem zadośćuczynienie podlega tu uznaniu sędziowskiemu co do faktu należności i wysokości, niemniej jednak wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jako podstawy ustalenia świadczenia okoliczności bezsprzecznie zasadnie wpłynęły na stwierdzenie, że zasądzona z tego tytułu kwota jest właśnie odpowiednia w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. Zadośćuczynienie ma bowiem spełniać funkcję kompensacyjną, ma złagodzić stan psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, ma pomóc w dostosowaniu się do zmiany w związku z zaistniałą sytuacją, winno odpowiadać doznanej krzywdzie, musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość, nie może być wartością symboliczną oraz winno uwzględniać rozmiar szkody niemajątkowej zarówno w aspekcie obiektywnym, jak i subiektywnym (tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 7 października 2015r., I ACa 423/15).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zasądzone tytułem zadośćuczynienia kwoty odpowiadają wszelkim elementom wymaganym dla uznania tej sumy pieniężnej za odpowiednią, dla spełnienia funkcji kompensacyjnej świadczenia, przy uwzględnieniu sum dotychczas powodom z tego tytułu wypłaconych przez pozwaną, w miarę oczywiście możliwości - w związku z charakterem poniesionej przez powodów życiowej straty. Powodowie otrzymali bowiem łącznie, mając na uwadze sumy przyznane przez pozwaną oraz zasądzone kwotom wyrokiem Sądu Okręgowego, po 60.000zł zadośćuczynienia. Suma ta jest odpowiednia dla każdego z apelujących powodów, przy uwzględnieniu rozmiaru ich bólu i cierpienia, a także cech osobistych wpływających na sposób przeżywania żałoby.

Nie doszło zatem do zarzucanego w apelacji powodów naruszenia wspomnianego przepisu prawa materialnego.

W tej mierze nieskuteczny był także tożsamy, aczkolwiek inaczej umotywowany, zarzut naruszenia prawa materialnego w zakresie art. 446 § 4 k.c., podniesiony w apelacji przez pozwaną.

Nie sposób przyjąć, iżby przyznane powodowi W. P. zadośćuczynienie nie było stosowne do przeżytych przez niego cierpień związanych ze zgonem córki O., lecz odpowiednia byłaby tu kwota 10.000zł. Zważył Sąd Apelacyjny, że powód jako głowa rodziny silnie przeżył utratę dziecka, zwłaszcza poprzez utratę poczucia bezpieczeństwa i stabilności, niepewność co do przyszłości, poczucie braku kontroli nad własnym życiem, co będzie rzutować na jego funkcjonowanie w przyszłości. Brak skorzystania z pomocy psychologicznej oraz podjęcie próby samodzielnego przejścia przez żałobę, na co powoływała się skarżąca, nie może zdaniem Sądu Odwoławczego skutkować obniżeniem należnego mu zadośćuczynienia, jak postulowano to w apelacji. Wobec tego, zważywszy nadto, iż zmarła jedyna córka powoda, a także mając na uwadze dotychczas powodowi wypłacone przez pozwaną zadośćuczynienie, wypadało stwierdzić, że zasądzona kwota była odpowiednim dla powoda zadośćuczynieniem za doznaną krzywdę, wbrew stanowisku skarżącej.

Sąd Odwoławczy uznał w świetle ustalonych niewadliwie okoliczności sprawy, iż niesłusznym byłoby pozbawienie powodów: D. P., M. P. (1) i Z. P. zadośćuczynienia za ból i cierpienie związane ze stratą O. P.. Norma art. 446 § 4 k.c. pozostawia możliwość przyznania tego świadczenia do rozważenia Sądu, a stwierdzony stan faktyczny pozwala na przyjęcie, iż powyższym powodom zadośćuczynienie było należne, i to w zasądzonej wysokości. Okoliczność, że śmierć siostry O. nie stała się motywem przewodnim dalszego życia małoletniego D. P. i M. P. (1), zdaniem Sądu Apelacyjnego nie przesądza o nienależności zadośćuczynienia za ból i cierpienie związane z jej stratą. Zostało prawidłowo stwierdzone, że bracia doznali krzywdy w związku ze stratą siostry, głównie w zakresie zaburzonego poczucia bezpieczeństwa, stabilności, utratą szczęśliwej i pełnej rodziny, a także kochającej matki, która skoncentrowała się na przeżyciach związanych ze śmiercią córki, u której nasiloną depresją utrudnia normalne funkcjonowanie, co w sposób oczywisty rzutuje na codzienne życie pozostałych członków rodziny, także prowadzącego odrębne gospodarstwo domowe powoda M. P. (1) w sytuacji silnej więzi oraz poczucia obowiązku opieki nad krewnymi. Kwoty odpowiednio 8.000zł oraz 20.000zł nie stanowią sum rażąco zawyżonych, a w pełni spełniają kompensacyjną funkcję.

Także babcia zmarłej Z. P., chociaż zamieszkiwała oddzielnie, silnie przeżyła śmierć jedynej wnuczki, a zważywszy na jej wiek i indywidualne cechy osobowościowe, wypada uznać, że doznana trauma i ból po stracie młodszego członka rodziny, zasługują na zasądzone zadośćuczynienie. Tego świadczenia także nie sposób ocenić jako zbyt wysokie, zważywszy na stwierdzone okoliczności, dzieląc w całości motyw Sądu pierwszej instancji w tej kwestii.

Sąd Odwoławczy ma zatem możliwość korekty zasądzzonego zadośćuczynienia tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, LEX nr 146356). Taka sytuacja nie miała miejsca w niniejszej sprawie, zatem brak było podstaw do ingerencji w zaskarżone orzeczenie w zakresie roszczenia głównego.

Jeżeli natomiast chodzi o roszczenie odsetkowe, wypadało stwierdzić, że ono także było naliczane prawidłowo, w oparciu o art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, poczynając od dnia następującego po wydaniu przez pozwaną decyzji odnośnie zadośćuczynienia żądanego przez powodów. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w składzie rozpatrującym niniejszą sprawę wyrok zasądzający świadczenie w sprawie o zadośćuczynienie ma charakter deklaratoryjny (zob.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011r., I CSK 243/10, Lex nr 848109), w sytuacji, gdy nie doszło do istotnej zmiany stanu sprawy w okresie pomiędzy zgłoszeniem żądania a wyrokowaniem, jak miało to miejsce w niniejszej sprawie, zasadnym jest uznanie, że prawidłowa ocena przez pozwaną zasadności i wysokości roszczenia winno mieć miejsce już w dacie przyznania zadośćuczynienia na wezwanie powodów. Pozwana bowiem dysponowała wszelkimi informacjami i danymi pozwalającymi na właściwą ocenę żądania powodów. To implikuje przyjęcie konsekwentnie, iż odsetki winny być zasądzone od daty następującej po wydaniu decyzji przez pozwaną, stosownie do wskazanych wyżej regulacji.

W ocenie Sądu Odwoławczego bowiem wymagalność tego roszczenia skierowanego do ubezpieczyciela należy oceniać na podstawie art. 455 kc w zw. z art. 14 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152 z późn. zm.) (zob. : wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 lipca 2015 r., VI ACa 1105/14, LEX nr 1950229). W ustalonych okolicznościach sprawy wypadało przyjąć, iż zadośćuczynienie w zasądzonej wysokości było powodom należne już w dacie wydania przez pozwaną decyzji w tej kwestii. Stanowisko odmienne, prezentowane przez skarżącą pozwaną, nie znajduje uzasadnienia w okolicznościach sprawy oraz znajdujących zastosowanie do nich normach.

Z tych wszystkich przyczyn apelacje obu stron zostały oddalone na zasadzie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego wyrzeczono w oparciu o przepis art. 100 zd. 1 k.p.c., znosząc je wzajemnie.

Sąd Apelacyjny miał przy tym na uwadze, iż w sytuacji, gdy apelacje obu stron zostały oddalone, mimo różnej jednak wartości przedmiotu zaskarżenia, koszty postępowania apelacyjnego podlegały wzajemnemu zniesieniu na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. Pozwana była bowiem obciążona obowiązkiem uiszczenia opłaty od własnej apelacji, której wartość przedmiotu zaskarżenia była wyższa, natomiast każde ze skarżących powodów zwolnione było od opłaty od wniesionej apelacji. Ostatecznie zatem koszty obu stron podlegające wzajemnemu rozliczeniu pozostawały w podobnej wysokości (tak również: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 29 kwietnia 2016r., I ACa 1005/15).

SSO del. Lucyna Morys – Magiera SSA Roman Sugier SSA Anna Bohdziewicz